

УДК 930.85(477)"1868/1939"

Сигида Г. А.¹, Приходько Є. Д.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-512 НУ «Запорізька політехніка»

ЕТАПИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» (ДО 155-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)

Товариство «Просвіта» було засноване в 1868 році в Галичині. Основним завданням Товариства було підвищення рівня освіти та культури серед українського народу, збереження його національної свідомості та культурної спадщини.

Мета нашої роботи – дізнатися, як сприяла «Просвіта» розвитку української культури та освіти, якими засобами боролася за збереження української мови та ідентичності українського народу в різні періоди свого існування.

За період з 1868 до 1939 років у діяльності організації можна виділити кілька етапів.

Перший етап – час формування організації та здобуття підтримки громадськості. Товариство було створено як освітню організацію для українських студентів у Львівському університеті. У 1870-х роках воно перетворилося на масову організацію. Поступово «Просвіта» стала центром української культурної та освітньої діяльності, організовувала театральні вистави, лекції, відкривала читальні та бібліотеки.

Другий етап – переслідування та заборона діяльності. У зв'язку зі зростанням українського націоналізму та патріотизму російська влада почала переслідувати Товариство «Просвіта», що призвело до заборони його діяльності в 1882 році на території Російської імперії.

Третій етап – відродження та нове зростання, зародження політичного життя. Під час першої російської революції (1905 – 1907 рр.) Товариство відродилося та отримало новий імпульс розвитку. Організація розширила свою діяльність на територію всієї України та зосередилася на створенні шкіл, народних читалень, виданні книг, газет та журналів українською мовою.

Четвертий етап – Перша світова війна та подальші революційні події. У 1917 році Товариство «Просвіта» взяло активну участь у національно-визвольному русі. У цей період організація продовжила свою роботу з підвищення рівня освіти та культури українського народу, а також допомагала формувати національну свідомість та мобілізувати народ для боротьби за незалежність. Проте внаслідок революційних подій та громадянської війни, діяльність Товариства була ускладнена.

Останній, п'ятий етап – спроби реваншу. Після закінчення громадянської війни українські національні сили продовжили боротьбу за незалежність та культурну автономію. Товариство «Просвіта» знову стало об'єктом переслідувань з боку польської влади, а потім угорської, сталінського й гітлерівського режимів, що призвело до заборони його діяльності у 1939 році.

Відтоді Товариство «Просвіта» існувало лише за межами України, де українські емігранти відсвяткували його сторічний ювілей. «Просвіта» була однією з найбільших культурно-освітніх організацій в Україні, мала відділення та гуртки по всій країні, а також за її межами, виконувала важливу роль у збереженні та популяризації української культури та мови серед української громади. У своїй історії Товариство «Просвіта» пройшло кілька значних етапів від розквіту до майже повного занепаду, а після отримання Україною незалежності в 1991 році організація повернулася до своєї діяльності. Товариство брало найактивнішу участь у всіх загальнополітичних заходах, докладало значних зусиль щодо зміцнення позицій української мови як державної, брало активну участь у підготовці Верховною Радою Закону про мови в Україні. Просвітяни продовжили взятий курс на висвітлення замовчуваних раніше сторінок нашої трагічної історії, на відродження української національної культури через видавничу, лекційно-просвітницьку діяльність, визначили як пріоритетну економічну просвіту народу.